

НАУКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ ЗВІТ
за результатами проведення третього (заключного) туру
всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2017»
у номінації «Біологія»

Третій (заключний) тур конкурсу «Учитель року – 2017» у номінації «Біологія» відбувся з 21 по 28 квітня 2017 року у м. Вінниця.

Відбірковий та фінальний етапи заключного туру конкурсу проходили в очній формі послідовно один за одним з 21 по 28 квітня 2017 року. Відбірковий етап (21-23.04.2017) включав такі конкурсні випробування: «Тестування з фахової майстерності», «Практична робота», «Майстер-клас». За результатами цього етапу членами журі було визначено 12 учасників, які продовжили участь у конкурсних змаганнях фінального етапу (24-27.04.2017): «Урок», «Навчальний проект», «Експертиза підручника».

Конкурсне випробування «Тестування з фахової майстерності»

Конкурсне випробування «Тестування з фахової майстерності» ставило за мету перевірити знання конкурсантів з фаху, методики викладання предмета, психології та педагогіки. Випробування проводилося у форматі комп'ютерного тестування (40 запитань: 5 – психологія, 5 – педагогіка, 30 – питання з різних галузей біології, які входять до шкільної програми). Тести містили завдання з вибором однієї або декількох відповідей із запропонованих, встановлення відповідності логічно-пов'язаних пар, встановлення правильної послідовності.

Кожен учасник отримував тестові завдання у різній послідовності, що забезпечувало їх самостійне виконання. Конкурсант міг побачити свій результат одразу після завершення тестування. Наявність таймера, достатність часу забезпечило комфортний режим виконання завдань при однакових умовах.

Позитивним моментом комп'ютерного тестування є усунення будь-якого суб'єктивізму при оцінюванні випробування.

Конкурсанти відмітили цікавий і вдалий тематичний підбір тестових питань.

Найкраще справилися з тестовими випробуваннями шість конкурсантів (25% від загальної кількості), які вірно виконали понад 75% завдань. Це – Холодна Н. Б. (Київська обл.), Редкодубська С. М. (Рівненська обл.), Аксененко І. І. (м. Київ), Василюк Д. П. (Волинська обл.), Засимович Н. С. (Чернівецька обл.), Пудрій Н. Г. (Житомирська обл.).

Конкурсне випробування «Практична робота»

Конкурсне випробування «Практична робота» ставило за мету перевірити:

- навички роботи з мікроскопом;
- здатність визначати і аналізувати мікроскопічні об'єкти;
- вміння проводити демонстраційні досліди, самостійно обираючи необхідні матеріали та обладнання для їх виконання;

- застосування біологічної етики при роботі з живими організмами;
- вміння складати інструктивні картки для проведення лабораторних робіт.

Все це дало змогу перевірити фахову компетентність учителя.

Завдання для цього конкурсу охоплювали різні розділи шкільного курсу «Біологія» і включали три практичні роботи, що носили творчий характер. Виконання завдань однієї з практичних робіт передбачало роботу з живими біологічними об'єктами, що пропонує діюча програма з біології за новим Державним стандартом. Критерії оцінювання були розроблені членами фахового журі відповідно до формату кожної практичної роботи.

При виконанні практичних робіт не всі конкурсанти змогли показати достатній рівень практичних дослідницьких навичок, зокрема, при підборі лабораторного обладнання та реактивів, необхідних для виконання конкретного завдання. Окремі конкурсанти порушували правила техніки безпеки при роботі з лабораторним обладнанням, хімічними реактивами, нагрівальними приладами, а також не завжди дотримувались вірної послідовності роботи з мікроскопом і правил мікроскопічного аналізу.

Після завершення випробування учасники отримали докладні відповіді та пояснення від голови журі та заступника журі щодо правильного виконання практичних робіт і завдань, наведених у них.

Кращими в цьому випробуванні (за сумарною оцінкою за трьома практичними роботами) стали такі конкурсанти: Пудрій Н. Г. (Житомирська обл.), Редкодубська С. М. (Рівненська обл.), Аксененко І. І. (м.Київ), Василюк Д. П. (Волинська обл.), Ковтуцька І. А. (Вінницька обл.).

Конкурсне випробування «Майстер-клас»

Конкурсне випробування «Майстер-клас» ставило за мету оцінити методичну майстерність конкурсанта, його вміння транслювати власний досвід. Це випробування здійснювалося поетапно: 1 етап – відеозапис майстер-класу у формі міні-тренінгу «учитель – учителю» тривалістю до 30 хв., що давало можливість членам журі дистанційно і докладно ознайомитись з представленим матеріалом, 2 – в очній формі проводилась співбесіда і відповіді на запитання журі до 15 хв., при цьому іноді виявлялися додаткові цікаві особливості педагогічної роботи конкурсантів.

Конкурсанти презентували власні методичні знахідки та обґрунтовували методичну доцільність їх використання, показували досконале володіння різноманітними методами компетентнісно-орієнтованого підходу до організації навчального процесу, технологіями творчої педагогічної діяльності з урахуванням особливостей навчального матеріалу і здібностей учнів, вміння лаконічно, образно і виразно подати матеріал.

Відповіді на запитання журі засвідчили, що вчителі мають педагогічний такт, вміння професійного спілкування з аудиторією та високу предметну культуру.

Проте не всі учасники конкурсу змогли методично грамотно сформулювати тему майстер-класу, обґрунтовано прокоментувати методичну доцільність використання представлених технологій, залучити учасників

майстер-класу до активної діяльності, що не забезпечило можливості набуття колегами достатнього методичного досвіду.

Найкращою в цьому випробуванні за оцінками журі стала представниця Харківської області Панкратьєва В. В.

У фінал вийшло 12 учасників з Вінницької, Волинської, Донецької, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Чернівецької, Харківської областей та міста Київ, які набрали найбільші суми балів за трьома вказаними випробуваннями відбіркового туру.

Конкурсне випробування «Навчальний проект»

Конкурсне випробування «Навчальний проект» ставило за мету виявити вміння конкурсантів проектувати дослідницько-пошукову діяльність учнів. Конкурс проходив у форматі: складання технологічної карти проекту (1,5 год.), презентація технологічної карти (до 15 хв.), відповіді на запитання журі (до 5 хв.).

Проблеми для розроблення технологічних карт навчальних проектів були підготовлені із врахуванням їх актуальності та значимості і розподілялися шляхом жеребкування для кожної групи конкурсантів. Учителям були запропоновані такі проблемні напрямки:

біотрансформація ксенобіотиків водоростями та іншими рослинами;

утилізація відходів сільського господарства та промисловості за допомогою мікроорганізмів;

вивчення механізмів пристосування організмів до несприятливих умов з метою розробки методів підвищення їх адаптаційного потенціалу.

У цьому випробуванні члени журі оцінювали: відповідність між проблемою і темою, метою, завданнями проекту; практичну, теоретичну, пізнавальну значущість передбачуваних результатів; планування і організацію самостійної дослідницької діяльності учнів; доцільне використання дослідницьких та пошукових методів; створення атмосфери успіху, підтримку позитивного емоційного настрою; методи та форми оцінювання; структурну цілісність; змістовність та науковість проекту; логіку та послідовність виконання; міжпредметні зв'язки.

Переважає більшість учасників виявила вміння працювати з методом проектів, чітко формулювати тему, мету та завдання, планувати організацію групової роботи учнів, передбачати результати їхньої діяльності. Творчість та нестандартність при формулюванні теми дослідження виявили Аксененко І. І. (м. Київ), Панкратьєва В. В. (Харківська обл.). Вміло передбачили організацію дослідницької діяльності школярів Василюк Д. П. (Волинська обл.), Гладиш Н. Р. (Львівська обл.). Цікаві форми підбиття підсумків проектної діяльності запропонували Пудрій Н. Г. (Житомирська обл.), Холодна Н. Б. (Київська обл.).

Проте членами журі було відмічено, що частина конкурсантів не змогли чітко сформулювати тему проекту, виходячи із поставленої проблеми, вірно спланувати дослідницьку діяльність школярів, спрогнозувати створення

ситуації успіху. Деякі проекти не передбачали практичного втілення, носили описовий характер.

Конкурсне випробування «Урок»

Конкурсне випробування «Урок» ставило за мету оцінити педагогічну майстерність вчителів і стало найбільш вагомим показником їхніх умінь.

Фіналістам були запропоновані такі теми конкурсних уроків: «Статеві клітини. Запліднення», «Імунітет. Імунна система. Імунізація», «Вплив людини та її діяльність на організми. Екологічна етика», «Фактори живої і неживої природи та їх вплив на живі організми», «Організми і середовище існування», «Еволюція поведінки тварин, її пристосувальне значення», «Стрес і фактори, які його спричиняють», «Гомеостаз і регуляція функцій організму», «Гуморальна регуляція процесів життєдіяльності. Гормони», «Нервова регуляція функцій людського організму», «Ендокринна система. Ендокринні залози організму», «Репродуктивна система людини, її будова та функції».

Теми конкурсних уроків відповідали чинній навчальній програмі з біології. Розподіл тем серед конкурсантів здійснювався шляхом жеребкування.

Практично усі конкурсанти у ході уроку використали технології, заявлені в їхніх інформаційних картках та презентовані у майстер-класах, показали вміння формувати ключові та предметні компетентності.

Інноваційністю та креативністю за формою проведення і застосуванням засобів навчання вирізнявся урок, проведений Пудрій Н. Г. Формування дослідницьких компетентностей учнів забезпечила Панкратьєва В. В., вміло спланувавши експериментальну діяльність семикласників та створюючи атмосферу успіху. Гармонійне поєднання індивідуальної, групової та фронтальної роботи з учнями продемонстрували Василюк Д. П., Крутовська О. С., Гладиш Н. Р., Ковтуцька І. А. Доцільністю і ефективністю використання інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) вирізнялися уроки Аксененка І. І. і Пудрій Н. Г. Формувала діяльнісні уміння та навички учнів Холодна Н. Б. Здоров'язберігаючі компетентності розвивали Павлишин Т. Г., Засимович Н. С., Корнієнко Л. О. Вдало реалізували міжпредметні зв'язки, формуючи цілісність знань, Редкодубська С. М., Аксененко І. І.

Проте, окремі вчителі допускали незначні біологічні помилки та неточності, надмірно захоплювалися різними формами і методами, не дотримувалися чіткої архітектоніки уроку, недостатньо спонукали учнів до самостійної розумової діяльності.

Конкурсне випробування «Експертиза підручника»

Під час проведення випробування перевірялось вміння конкурсантів аналізувати навчальний та науково-методичний апарат підручників для загальноосвітніх навчальних закладів.

Для цього випробування було обрано один з нових підручників – «Підручник з біології для 9-го класу загальноосвітніх навчальних закладів України» авторського колективу Андерсон О. А., Вихренко М. А.,

Чернінський А. О., частина оригінал-макету якого була надана ТОВ «Учбово-видавничий центр «Школяр». Конкурсанти готували експертний висновок на одну логічно завершену тему підручника (Тема 2 «Структура клітини») у вигляді розгорнутих відповідей на 10 запитань, з обов'язковим наведенням конкретних прикладів з підручника. Роботи перевірялися членами журі у зашифрованому вигляді.

Конкурсанти знаходили у підручнику приклади реалізації підходів, що закладені у діючий Державний стандарт освіти. Проте це завдання викликало у частини з них певні проблеми, що, очевидно, пов'язано з недостатнім знанням цього стандарту. Не всі змогли обґрунтувати нові дидактичні функції даного підручника і розкрити суть запропонованого підручника, як підручника нового покоління.

Практично всі вдало, з наведенням прикладів, аналізували логічність, послідовність і систематизованість викладу основних змістових питань біології, висловлювали свою думку щодо науковості змісту підручника і його відповідності діючій програмі з біології, щодо можливого перевантаження учнів.

Цікавою була оцінка учасниками можливості використання структурних компонентів даного підручника у власній методичній системі викладання біології (згідно із заявленої теми досвіду роботи), пошук прикладів, які максимально підходять до стилю роботи кожного з конкурсанти і до проблеми, над якою вони працюють у процесі викладання біології.

У ході експертизи учасники також пропонували зміни, які вони могли б внести в даний розділ підручника з дозволу авторів. Це були переважно узагальнюючі схеми і таблиці, посилання на додатковий матеріал і, зокрема, на інтернет-ресурси тощо. Деякі пропонували зменшити кількість наведених наукових термінів.

У той же час при пошуку наукових, методичних, граматичних, стилістичних помилок і неточностей багато учасників скромно зменшили їх кількість, можливо, намагаючись не образити авторів (прізвища авторів на момент експертизи не оголошувались).

Більшість учасників відмітили якісний ілюстративний матеріал підручника. Не менше 75% конкурсанти у результаті узагальнення знайдених ними переваг і недоліків при експертизі розділу підручника, висловили думку, що, за умов деяких редакторських правок, вони згодні були б замовити цей підручник для роботи у своїй школі.

Найкращими експертами, які здійснили найбільш обґрунтований аналіз запропонованого розділу, виявилися Пудрій Н. Г. (Житомирська обл.), Засимович Н. С. (Чернівецька обл.), Василюк Д. П. (Волинська обл.).

За результатами усіх випробувань фінального етапу переможцем конкурсу «Учитель року – 2017» у номінації «Біологія» стала Пудрій Наталія Георгіївна, вчитель біології, директор загальноосвітньої школи I–III ступенів № 12 м. Бердичева Житомирської області (75,82 бали).

Лауреатами конкурсу «Учитель року – 2017» у номінації «Біологія» стали учасники, які отримали рівну кількість балів у фінальному етапі (по 69,88 балів):

Панкратьєва Вікторія Вікторівна, учитель біології Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 164 Харківської міської ради Харківської області;

Аксененко Іван Ігорович, учитель біології школи I-III ступенів № 190 Деснянського району міста Києва.

Згідно з п. 12 Умов та порядку проведення третього (заключного) туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2017» у разі рівної сумарної кількості балів друге місце присуджено Панкратьєвій В. В. як такій, що має вищий бал за конкурсне випробування «Урок» (43,13 балів). Третє місце отримав Аксененко І. І., який за випробування «Урок» має 39,06 балів.

Голова журі,
професор кафедри цитології, гістології
та біології розвитку Київського
національного університету імені
Т.Г.Шевченка, доктор біологічних наук,
професор

Г. В. Островська